

Prof. Kleinknecht, hoogleraar innovatie-economie:

‘Haal speculatie uit de economie’

Professor Alfred Kleinknecht, hoogleraar innovatie-economie aan de faculteit Techniek, Bestuur & Management (TBM), is een veelgevraagde econoom in de media. ‘Misschien omdat mijn mening verschilt van veelgehoorde opvattingen. Media hebben uiteraard graag een tegengeluid.’ Kleinknecht baseert zijn meningen op wetenschappelijk onderzoek. ‘Op de TU Delft betrekken we wel eens ingenieurs bij ons economisch onderzoek. Die kunnen rekenen als duivels en beheersen de econometrie veel beter dan economen. Ze zijn een verrijking voor ons economisch onderzoek.’

Om met een tegengeluid te beginnen: ‘Het kiezen van sleutelgebieden door het Innovatieplatform bevat risico's voor innovatie’, aldus prof.dr. Alfred Kleinknecht, hoogleraar innovatie-economie aan de faculteit Techniek Bestuur & Management (TBM) van de TU Delft. ‘Want hoe loopt zo'n proces van het maken van keuzes? De beste netwerkers winnen. Oftewel: de sectoren met de beste lobby trekken de subsidies naar zich toe. Je loopt gevaar dat de

gevestigde orde de hand op de subsidiepotjes legt. Slecht georganiseerde outsiders hebben dan het nakijken.’

Nog een tegengeluid: ‘Benoem geen mensen meer als minister van Economische Zaken die geen economie hebben gestudeerd. Als je geen bul in de economie hebt, kun je niet op tegen je ambtenaren. De afgelopen jaren is dit ministerie chronisch slecht geleid door mensen met een grote afstand tot de economische theorie. Dat komt de kwaliteit van economisch beleid en de innovatieve kracht van Nederland niet ten goede.’

Managementlagen

De econoom Kleinknecht studeerde af in Berlijn, promoveerde in Amsterdam en was vervolgens hoogleraar economie in Amsterdam en sinds 1997 aan de TU Delft. ‘Onze taak als economievakgroep binnen de TU Delft is om ingenieurs tijdens hun opleiding inzicht in economie en ondernemersvaardigheden mee te geven. Jammer is dat hiervoor in veel curricula beperkt ruimte is, naast de technische kernvakken.’

In de huidige discussie over de aanpak van de crisis valt het

Kleinknecht op dat voor menigeen de markten nooit flexibel genoeg zijn en belastingen nooit laag genoeg. Een veelgehoorde opvatting is dat Europa achterblijft bij de Verenigde Staten door een te rigide arbeidsmarkt, te sterke ontslagbescherming en te royale uitkeringen. De Raad van Economisch Adviseurs drong bij de Tweede Kamer aan op versoepeling hiervan om innovatie en productiviteitsgroei te bevorderen. Kleinknecht komt tot heel andere conclusies na zijn onderzoek naar een flexibele arbeidsmarkt. 'Studies onder vierhonderd Nederlandse bedrijven en drieduizend Italiaanse tonen aan dat bij "flexibele" bedrijven de vele tijdelijke contracten met veel in- en uitstroom en lagere lonen zich niet vertalen in winst van marktaandeel. Dat komt doordat deze bedrijven minder groei van de arbeidsproductiviteit kennen. Als je erover nadenkt, is dat logisch. De steeds wisselende arbeidskrachten moeten steeds worden ingewerkt; het principe van de lerende organisatie staat onder druk. Bovendien hebben flexibele bedrijven meer en dikkere managementlagen nodig, omdat hire & fire de loyaliteit en het vertrouwen ondermijnt. Flexibele bedrijven hebben ook een veel zwakker historisch geheugen. In Nederland is de arbeidsmarkt al sterk versoepeld en in de statistieken zie je de percentages managers stijgen. In de echt Angelsaksische landen is het percentage managers al langer zeer hoog.'

Speculatie

Wat helpt dan wel om economische crises zoals de huidige te voorkomen? Na even nadenken zegt Kleinknecht: 'Speculatie uit de economie terugdringen. Dat kan met een Tobin Tax, voorgesteld door Nobelprijswinnaar James Tobin: een kleine belasting op speculaties. Maar je zou ook moeten nadenken over een breder stelsel van belastingen die speculatie ontmoedigen. Toch zie ik ook mogelijkheden om kortetermijnspeculatie sterk te verminderen. Sommige financiële instellingen stellen hun bonussen nu afhankelijk van doelen op langere termijn in plaats van een resultaat na een kortere periode, zoals tot nu toe gebruikelijk.'

De focus op winst op korte termijn is volgens Kleinknecht beslist niet goed voor de innovatieve kracht van een economie: 'Innovaties leveren per definitie pas positieve kasstromen op na een langdurig ontwikkelings- en testtraject. Extra lastig is daarbij dat je evenmin kunt voorspellen welke innovaties succesvol zullen zijn. Uit onderzoek blijkt dat bedrijven ruwweg de helft van hun R&D aan mislukte projecten besteden. Je weet alleen vooraf niet bij welke helft een project zal horen.'

Onderwijs

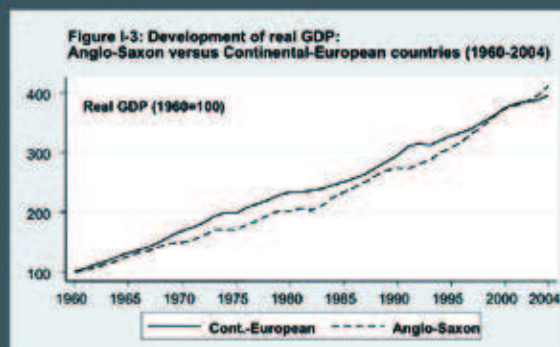
Maar wat het meeste zou helpen volgens Kleinknecht is: breed investeren in onderwijs. 'Voor een innovatiestrategie heb je vooral goed opgeleide mensen nodig. Nederland heeft sinds het kabinet-Lubbers I teveel beknipt op onderwijs. Nederland heeft ook geen goed leerlingstelsel voor technische beroepen, zoals in Duitsland. In het leerlingstelsel werken jongeren in een bedrijf, krijgen een salaris, maar gaan ook nog naar school. Dit bevordert vakmanschap en het is een van de redenen dat Duitsland nog steeds meer een "maakindustrie" heeft dan Engeland, Nederland of de Verenigde Staten. Bedenk je in zo'n geval innovaties, dan zijn er ook voldoende kundige mensen om ze te produceren. In de uitvoeringsfase stranden door diverse redenen nu veel innovatietrajecten.'

Flexibel werken: harder werken voor dezelfde welvaart

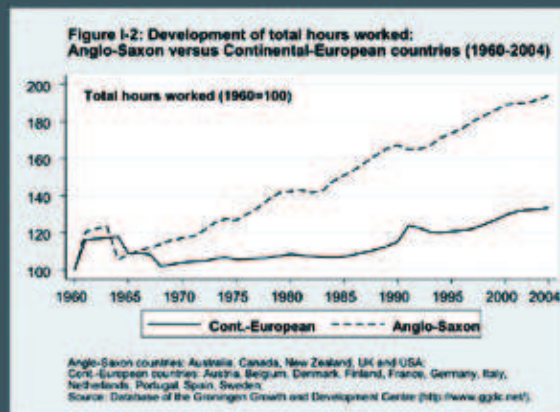
Een van de resultaten van Kleinknechts onderzoek is dat lagere loongroei en soepel ontslag niet leiden tot meer welvaart; een van zijn argumenten om meer te zien in het Rijnlandse economische model.

De loonontwikkeling in Angelsaksische landen versus die in Europa.

Ontwikkeling welvaart in Angelsaksische landen versus die in Europa.

Ontwikkeling aantal gewerkte uren in Angelsaksische landen versus die in Europa.

De productiviteitsgroei in de groep Angelsaksische landen is veel lager dan in Europa. Een oorzaak zit hem in hun flexibele arbeidsmarkten, aldus Kleinknecht. 'Doordat mensen makkelijker naar een ander bedrijf overstappen, lonen investeringen in bedrijfsspecifieke kennis minder. Dat gaat ten koste van de productiviteit. In Europa zijn werknemers loyaler aan een bedrijf, waardoor ook scholing meer loont.'